

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

GİZLİ BANKA HESAPLARI TARİH Mİ OLUYOR?
OBD İÇİN GERİ SAYIM BAŞLADI

Mehmet POYRAZLI
İKV Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

GİZLİ BANKA HESAPLARI TARİH Mİ OLUYOR?

OBİ İÇİN GERİ SAYIM BAŞLADI

Mehmet POYRAZLI

İKV Uzman Yardımcısı

Genel Tespitler

- ✓ **Otomatik Bilgi Değişim (OBİ) Sistemi** (*Automatic Exchange of Information*), vergi mükelleflerinin kazançlarını ve finansal bilgilerini, gelir sağladığı kaynak ülkeden ikamet ettiği ülkeye düzenli ve sistematik bir şekilde paylaşılmasını hedefliyor.
- ✓ AB Konseyi, 8 Aralık 2015 tarihinde, İsviçre ve Lihtenştayn ile imzaladığı anlaşmaları onaylamasının ardından, OBİ Sisteminin devreye girmesi için geri sayım başladı.
- ✓ OBİ ile birlikte, ünlü İsviçre’de gizli banka hesabı kavramı tarihe karışacak.
- ✓ AB ile İsviçre arasında, vergi kaçakçılığının önlenmesi amacıyla vergi şeffaflık anlaşması imzalaması, G20 Antalya Zirvesi’nde bu konuda verilen sözlerin Liderler tarafından teyit edilmesi ve OECD BEPS Eylem Planı’nın anlaşmaya taraf ülkeler tarafından kabul edilmesiyle konu farklı bir boyuta taşındı.
- ✓ OBİ’nin temel hedefi, vergi kaçakçılığını önlemek ve vergiye tabi gelirleri kayıt altına alabilmek için finansal hesapların detaylarını karşılıklı bilgi değişimi yoluyla paylaşmaktır.
- ✓ Sistem mükelleflerin finansal bilgilerinin anlık (*instant*) bilgi değişimi vasıtasıyla kontrol ederek denetim altında tutmayı ve mükelleflerin varlıklarını beyan etmesi teşvik ederek, caydırıcılık ilkesine katkı sağlamasını amaçlıyor.
- ✓ Mükelleflerin vergi yükümlülüklerine uymamasına ilişkin durumların tespitine yardımcı olunması da sistemin başka bir hedefidir.
- ✓ İsviçre finans sektörü, dünyanın en büyük iki bankasına ev sahipliği yapmasının yanı sıra, finans sektörünün GSYİH’ye yapmış olduğu katkı yüzde 10,5 ile dünyada en fazla olduğu ülke.
- ✓ İsviçre finans sektörünün yaratmış olduğu istihdam oranı yüzde 5,8 ile dünya genelinde ikinci sırada yer almakta.
- ✓ Sistemin devreye girmesiyle, İsviçre’de gizli hesabı bulunan Türkler de dâhil olmak tüm ülke vatandaşları, burada kazandıkları parayı beyan edip vergisini ödemek zorunda kalacaklar.

Son yıllarda tüm dünya ekonomilerini derinden etkileyen küresel mali kriz, vergi konusunun daha sık gündeme gelmesini sağladı. Özellikle AB’de kemer sıkma önlemleri neticesinde uygulanmaya başlayan vergiler ve kaynak yaratılması için artırılan vergi oranları, orta ve alt gelir grubunda yer alan kişiler tarafından ağır şekilde eleştirilirken, vergi sistemlerinin bireyler ve siyasetçiler tarafından sorgulanmasına yol açtı. Bilhassa zengin vergi mükelleflerinin, vergi ödememek için açtıkları gizli banka hesapları ve usulsüz şekilde kaçırdıkları varlıklar, küresel anlamda vergi gelirlerini ve sosyal refah kavramlarını adeta tahribata uğratmakta.

Her ne kadar vergi alınması için yasal yaptırım ve yetki, devletlerin elinde olsa da, bu gücü hukuki bir şekilde kullanabilmesi için doğru bilgiye zamanında ulaşmaları da bir o kadar önemli. Bu bağlamda çözümü sağlayacak, devletlerarası işbirliğinin artırılması ve adil vergilendirmenin sağlanması için bir bilgi değişim mekanizması kurulması fikri üzerinde 2000’li yıllardan itibaren durulmaya başlanmış, OECD tarafından “Vergilendirmede Otomatik Bilgi Değişim Sistemi”¹ geliştirilmiştir.

AB İsviçre ile geçtiğimiz mayıs ayında vergi kaçakçılığının önlenmesi amacıyla tarihi bir vergide şeffaflık anlaşması² imzalaması, akabinde AB ile Lihtenştayn arasında 25 Ekim 2015 tarihinde benzer bir anlaşmanın imzalanması, G20 Antalya Zirvesi’nde bu konuda verilen sözlerin Liderler tarafından nihai bildiriye teyit edilmesi ve OECD BEPS Eylem Planı’nın anlaşmaya taraf ülkeler tarafından kabul edilmesiyle konu farklı bir boyuta taşınmış oldu. Son olarak, AB Konseyi’nin, 8 Aralık 2015 tarihinde, AB’nin İsviçre ve Lihtenştayn ile imzaladığı anlaşmaları onaylamasının ardından, OBD Sistemi’nin devreye girmesi için geri sayım böylece başlamış oldu. Bu değerlendirme notunda OBD Sistemi’ni, özelde ise AB ile İsviçre arasında imzalanan vergide şeffaflık anlaşmasını mercek altına alacağız.

Otomatik Bilgi Değişimi (OBD) (Automatic Exchange of Information) Nedir?

Otomatik Bilgi Değişim Sistemi (*Automatic Exchange Of Information*), vergi mükelleflerinin kazanç ve finansal bilgilerinin, gelir sağlanan kaynak ülkeden ikamet edilen ülkeye düzenli ve sistematik bir şekilde paylaşılmasını hedefleyen bir sistemdir. Konu özellikle küresel mali kriz sonrasında gündeme gelmeye başladı. Etkileri 2008 itibariyle Avrupa’da hissedilmeye başlayan küresel mali kriz, hükümetlerin vergi konusunun daha dikkatli ele alınması gerektiğinin farkına varmalarına yol açtı. Aşırı bütçe açıkları, hızla artan kamu borcu, işsizlik ve durgunluk gibi sorunlarla karşılaşan hükümetler, milli gelirin kaybının önlenmesinde verginin önemini bir kez daha

¹ OECD, “Automatic Exchange of Financial Account Information”, 5 Kasım 2015, <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/automatic-Exchange-Financial-Account-Information.pdf>, Erişim tarihi: 1.12.2015

² Avrupa Komisyonu, “Fighting tax evasion: EU and Switzerland sign historic tax transparency agreement”, 27 Mayıs 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5043_en.htm, Erişim tarihi: 02.12.2015

anımsadılar. Özellikle vergi kaçakçılığının önlenmesi ve yurtdışına servet kaçıışı ile mücadele konuları, vergi adaleti ve şeffaflığın gereğini bir kez daha gözler önüne serdi.

Küresel mali krizin etkilerini bertaraf edilmesi çerçevesinde ön plana çıkan bir küresel yönetim platformu olan G20 devletleri, vergi konusunu gündemlerine aldılar. Vergi adaleti ve vergide şeffaflık konusunun sık sık gündeme gelmeye başlamasıyla, G20 liderleri, kapsamlı bir bilgi değişiminin önemini vurgulamaya başladılar. Nisan 2012’de yapılan toplantıda G20 Maliye Bakanları ile Merkez Bankası Başkanları özellikle otomatik bilgi değişiminin geliştirilmesine ilişkin bir ara rapor talep ettiler. 19 Nisan 2013 tarihinde G20 ülkeleri Ekonomi Bakanları ve Merkez Bankası başkanlarının katıldığı toplantıda, konu ilk kez ciddi anlamda gündeme geldi. Uluslararası OBD’nin oluşturulması için karar, 2013 yılında Rusya’da gerçekleştirilen zirvede alınarak OBD için model anlaşma geliştirme çalışmaları başladı.

OBD’nin temel hedefi, vergi kaçakçılığını önlemek ve vergiye tabi gelirleri kayıt altına alabilmek için finansal hesapların detaylarını karşılıklı bilgi değişimi sistemi sayesinde paylaşmak olarak özetlenebilir. OBD aracılığıyla finansal kurumların düzenli olarak bilgi paylaşımında bulunmasıyla, hem vergi kaçırmanın önüne geçilmesi, hem de anlaşmaya taraf olan ülkeler arasında finansal şeffaflık sağlanması hedefleniyor.

Rusya’da düzenlenen G20 Liderler zirvesi sonrası başlayan OBD modeli üzerinde çalışmalar, OECD tarafından 28-29 Ekim 2014 tarihlerinde Berlin’de yapılan OECD Küresel Forumu’nda açıklandı. 96 ülkenin yarısından fazlası, OBD’yi 2017 yılı itibariyle uygulamayı taahhüt ederken, Türkiye’nin de aralarında bulunduğu kalan ülkeler ise 2017 yılı bilgilerini 2018 sonrası uygulamaya başlayacaklarını açıkladı³.

OBD Sistemi Neyi Hedefliyor?

Vergi kaçakçılığı ile mücadelede en etkili araçlardan biri olarak kabul edilen OBD ile anlaşmaya taraf ülkeler arasında herhangi bir talebe gerek kalmaksızın mükelleflerin bilgilerin paylaşılması ve bir başka ülkede bulunan beyan edilmemiş varlıklardan doğan vergilerin tahsil edilmesi amaçlanıyor.

OBD Sistemi ile;

- Mükelleflerin finansal bilgilerini anlık (*instant*) bilgi değişimi vasıtasıyla kontrol ederek denetim altında tutmak;
- Mükelleflerin vergi yükümlülüklerine uymamasına ilişkin durumların tespitine yardımcı olunması;
- Mükelleflerin varlıklarını beyan etmesini teşvik ederek, caydırıcılık ilkesine katkı sağlanması;

³ OECD, “A Brief History Of AEOI” Aralık 2015, <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/about-automatic-exchange/>, Erişim tarihi: 04.12.2015

- Mükelleflerin vergi kaçırmalarının önüne geçerek, vergi gelirlerinin artması ve vergi adaletinin tesisini hedefleniyor⁴.

OBD, Ülkeler, Bankacılık ve Finans Sektörlerini Nasıl Etkiler?

OBD sisteminin devreye sokulmadan önce hem ülkelerin karar mekanizmalarına hem de finansal kurumlara bazı sorumluluklar düşüyor.

Yasa koyucular;

- Mükellef tespiti, kabulü, sınıflandırması ve bilgi değişimine ilişkin mevzuatı güncellemek ve yasal boşlukları gidermek;
- Bankalar ve finans şirketlerinin, OBD mekanizmasının işlemlerini engelleyecek farklı yöntemleri hayata geçirmelerini engellemek;
- Paylaşılması planlanan finansal bilgilerin, hem ülke içinde hem de anlaşmaya taraf olan ülkeler arasında güvenilir ağ paylaşım sistemi ile dolaşmasını sağlamak;
- Yasa yapıcıların, mükelleflerin eksik ya da yanlış bilgi vermeleri durumunda oluşacak hukuki yaptırımları belirlemek;
- OBD'yi uygulaması gereken kurumların sistemi doğru kullanıp kullanmadığına ilişkin denetim mekanizmasının oluşmasını sağlamak ile yükümlüler⁵.

Finansal kurumların, OBD kapsamında oluşturulacak sistem için sağlanacak mekanizma için gerekli alt yapı çalışmalarının tamamlanması gerekiyor. Ayrıca finansal kurumların yeniden gözden geçirmesi gereken bazı alanlar mevcut.

Bu alanlar;

- Müşteri kabul;
- Mevcut müşterilerin sisteme adapte edilmesi;
- Bireysel ve kurumsal hesap tanımlaması;
- Raporlama.

⁴ OECD, "Automatic Exchange of Financial Account Information", 5 Kasım 2015, <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/automatic-Exchange-Financial-Account-Information.pdf>, Erişim tarihi: 01.02.2015

⁵ A.g.e

Gizli Banka Hesabı Dönemi Bitiyor Mu?

AB ile İsviçre arasında, geçtiğimiz mayıs ayında vergi kaçakçılığının önlenmesi amacıyla tarihi bir vergi şeffaflık anlaşması⁶ imzalamasının ardından, 27 Ekim 2015 tarihinde, AP’de yapılan oylama ile konu farklı bir boyut kazandı⁷. Oylama neticesinde AP’nin pozisyonunun olumlu olduğunu ifade eden bir karar kabul edildi. 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girecek anlaşma ile 2018 başı itibariyle AB ve İsviçre karşılıklı olarak vergi mükelleflerinin bankalarda bulunan finansal kayıtlarını, OBD sistemi aracılığıyla paylaşmak mecburiyetinde kalacak. Böylece AB vatandaşlarının, vergi kaçırmak için kendi ülkelerinde beyan etmedikleri ve İsviçre bankalarında bulunan varlıkları uygulanacak otomatik mali bilgi paylaşım sistemi sayesinde tespit edilebilecek. Bu anlaşma ile AB vatandaşları için ünlü İsviçre’de gizli banka hesabı kavramı tarihe karışacak. Vergi kaçırmak isteyen mükelleflerin İsviçre Banka hesaplarında bulunan mevduatlarını gizlemelerinin önüne geçilmesi öngörülmüyor.

Avrupa Komisyonu'nun Ekonomik ve Mali İşler, Vergilendirme ve Gümrüklerden Sorumlu Üyesi Pierre Moscovici, anlaşma ile vergi şeffaflığı ve işbirliği açısından AB ile İsviçre arasında yeni bir döneme girildiğini ifade ederek, anlaşmanın vergi kaçırancılara yönelik büyük bir darbe olduğunu söyledi⁸. Avrupa Komisyonu, 8 Aralık 2015 tarihinde San Marino ile aynı anlaşmayı imzaladığını ve halen benzer anlaşmaları imzalamak için Andorra ve Monako ile görüşmelerin devam etmekte olduğunu açıkladı⁹.

İsviçre Neden Böyle Bir Anlaşma İmzaladı?

Gizli hesap cenneti İsviçre, bankalarının gizlilik ilkesinde çalışması ve mahkeme kararı olmasına rağmen hiçbir müşterisinin bilgisini paylaşmaması sebebiyle uzun yıllardır eleştiriliyor. Kriz içinde olan ülkeler, vergi kaçakçılığıyla etkin mücadele konusunu ön plana çıkarmaya başladıkça, bu alanda yapılan çalışmalara hız verilmeye başlandı. OECD’nin vergi kaçakçılığı ile mücadele başlatması, İsviçre’nin bu alanda hedef ülkelerden biri olmasını sağlayarak gri listeye girmesine yol açtı. Amerikan Senatosu’nda kurulan araştırma komisyonu, İsviçre bankalarının işlem hareketlerini mercek altına alarak oluşturdukları raporda, ABD vatandaşlarının hesaplarında toplam 12 milyar franklık vergilendirilmemiş bir gelirleri olduğunu ortaya koydu. 2009 yılında

⁶ Avrupa Komisyonu, “Fighting tax evasion: EU and Switzerland sign historic tax transparency agreement”, 27 Mayıs 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5043_en.htm, Erişim tarihi: 02.12.2015

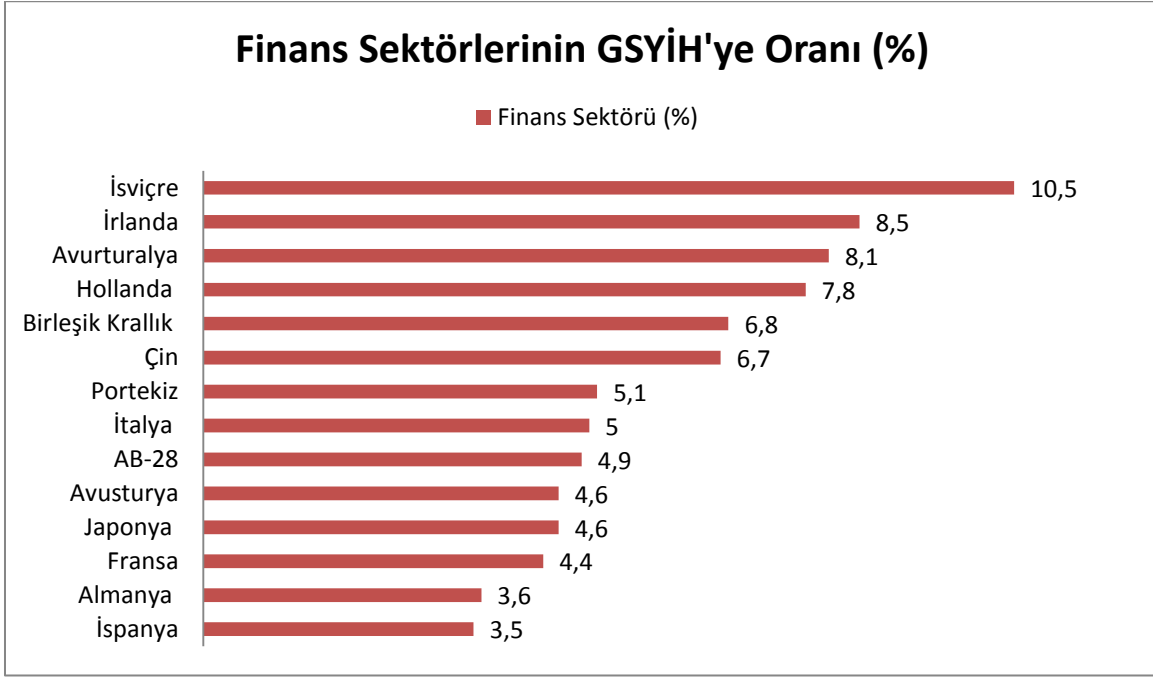
⁷ Avrupa Parlamentosu, “Ending EU citizens' bank secrecy in Switzerland” 27 Ekim 2015, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20151022IPR98809/html/Ending-EU-citizens'-bank-secrecy-in-Switzerland>, Erişim tarihi: 4 Aralık 2015

⁸ New Europe, “EU and Switzerland sign tax transparency agreement” 27 Mayıs 2015, <http://neurope.eu/article/eu-and-switzerland-sign-tax-transparency-agreement/>, Erişim tarihi:01.12.2015

⁹ Avrupa Komisyonu, “Fighting tax evasion: EU and Switzerland sign historic tax transparency agreement”, 27 Mayıs 2015, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5043_en.htm, Erişim tarihi: 02.12.2015

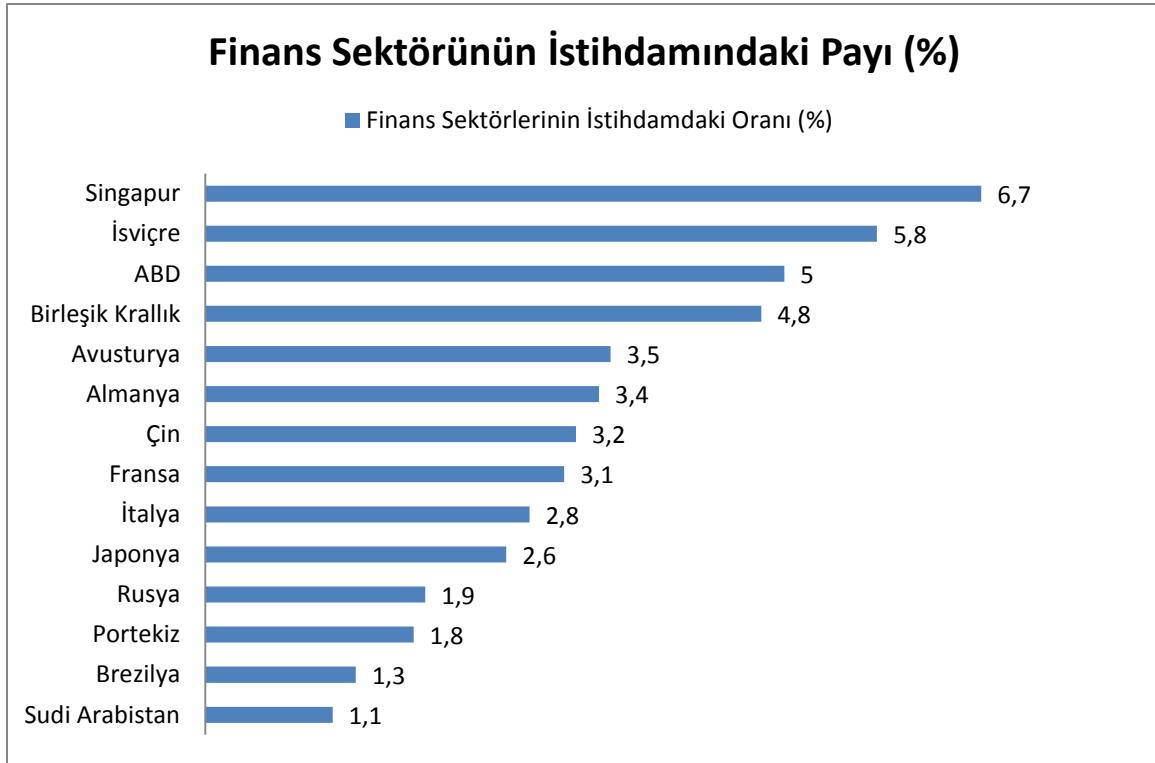
İsviçre, ABD ile yaşadığı krizi sonlandırmak için, ABD Maliye Bakanlığı ile 4000'den fazla banka müşterisinin hesap bilgilerini paylaşmak zorunda kaldı. Uluslararası finans sektörünün baskısı altında kalan İsviçre, birçok ülke ile bilgi paylaşım anlaşması imzalamak için görüşmelere başladı. AB üyesi olmayan İsviçre, AB'nin finans piyasalarına erişiminden mahrum kalmamak için, OECD'nin bu alanda attığı adımı, Mayıs 2014'de yayınladığı bildiri ile taahhüt ederken, ABD'yi kabul eden ilk ülkelerden biri oldu.

Rakamlarla Dünya Finans Piyasaları

Kaynak: OECD

İsviçre finans sektörü, dünyanın en büyük iki bankasına ev sahipliği yapmasının yanı sıra, finans sektörünün GSYİH'ye yapmış olduğu katkıyla, yüzde 10,5 ile dünyada en yüksek olduğu ülke.

Kaynak: Uluslararası İşçi Ofisi (International Labor Office)

İsviçre finans sektörünün yaratmış olduğu istihdam oranı dünya genelinde yüzde 5,8 ile ikinci sırada yer almakta¹⁰.

Türkiye'ye Etkileri

İsviçreli bankaların, 2017'de başlayacak olan OBD için şimdiden harekete geçtiği ve Türk vatandaşlarının da yaklaşık 60 milyar dolarının bulunduğu konuşulan İsviçre bankalarının müşterilerine kazandıkları paranın vergisini Türkiye'de ödeyip ödemediğini sormaya başladıkları konunun uzmanları tarafından belirtiliyor¹¹. Artık İsviçre'de gizli hesabı bulunan Türkler, burada kazandıkları parayı beyan edip vergisini ödemek zorunda kalacaklar.

Bu konuyla ilgili yasal düzenlemeyi henüz tamamlamayan Türkiye, 2017 yılına ait finansal bilgileri 2018 Eylül ayı sonrası paylaşmaya başlayacağını OECD'ye taahhüt etti. Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, konuya ilişkin yaptığı açıklamada, önümüzdeki birkaç yıl içerisinde ülkeler arasında mükelleflere ilişkin tam ve otomatik bilgi değişiminin hayata geçeceğini belirtirken, 15-16 Kasım 2015 tarihinde Antalya'da

¹⁰ SWI swissinfo.ch "Is Switzerland really the country of bankers?" Eylül 2015, <http://www.swissinfo.ch/eng/by-the-numbers-is-switzerland-really-the-country-of-bankers-/40473658>, Erişim tarihi: 4 Aralık 2015

¹¹ Dünya, "Türk vatandaşlarının da yaklaşık 60 milyar dolarının bulunduğu konuşulan İsviçre", 19 Aralık 2015, <http://www.dunya.com/guncel/isvicreli-bankalar-gizli-hesaplar-icin-harekete-gecti-247890h.htm>, Erişim tarihi: 8 Aralık 2015

yapılan G20 Liderler Zirvesi¹² Nihai Bildirisi'nde OBD'ye yönelik daha önce verilen taahhütleri yinelediklerini kaydetti.

Öte yandan, Türkiye'nin AB ile yürüttüğü müzakere sürecinde de vergilendirme konusu önemli yer teşkil ediyor. AB, aday ülkelerden vergilendirme faslı kapsamında, vergi kaçakçılığını önleme amaçlı bilgi değişimi dâhil olmak üzere vergi idareleri arasında işbirliğinin artırılması için düzenlemeler yapılmasını beklemekte. Avrupa Komisyonu'nun 2015 Türkiye İlerleme Raporu'nda bu alanda bazı ilerlemelerin kaydedildiği belirtilirken Türkiye'nin bu fasla uyum düzeyinin orta olduğu yazıldı.

Ayrıca Türkiye ile ABD arasında imzalanan benzer bir anlaşma ile "Green Card" sahibi olan Türk vatandaşlarının kazançlarının ABD'de vergilendirilmesi söz konusu. ABD Maliye Bakanlığı'nın 1 Temmuz 2014 tarihinden itibaren uygulamaya başladığı kısa adı FATCA (*Foreign Account Tax Compliance Act*) olan sistem ile bankalar ABD ile bu bilgileri paylaşmaya başladı. Türkiye de bu konu üzerinde hassasiyet göstererek ABD ile bilgi paylaşımını içeren anlaşmayı imzaladı.

Küresel Sivil Toplum "Şüpheli"

G20'nin resmi açılım gruplarından biri olan Sivil Toplum 20 (C20), OBD Sistemi hakkında bu yıl bazı eleştiriler getirdi. C20 Türkiye'nin "Vergi Adaleti" Çalışma Grubu tarafından oluşturulan politika önerileri arasında, gelişmekte olan ülkelerin OBD'ye geçişi sırasında bilgi edinme sisteminden tam olarak yararlanması yer alıyor¹³. C20 Türkiye tarafından getirilen bir diğer eleştiri ise, gelişmekte olan ülkelerin OBD'ye katılımlarını kolaylaştıracak bir süreç olmadığı takdirde, G20'nin verdiği "banka gizliliği dönemi sona ermiştir" sözünün tutulmamış olacağı yönünde. Ayrıca ülkelerin OBD bilgi alışverişinde bulunacakları ülkeleri seçmesine müsaade edilmesinin daha zayıf ülkeler için ciddi dezavantajlar oluşturacağı eleştirisini getiriyor.

Sonuç

OBD Sistemi her ne kadar vergi kaçırmayı önlemek açısından önemli bir kararlılığı yansıtırsa da, bu sistemin yetersizliğini ve uygulamadaki zorlukları hedef alan birçok eleştiri öne sürülüyor. Bunlardan bazıları aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Gerekli insan kaynağının kısa zamanda nasıl sağlanacağı;
- Yasal mevzuatın ülkeler tarafından hazırlanıp yasallaştırılması;

¹² G20 Antalya Liderler Zirvesi, "Nihai Bildiri", 16 Kasım 2015, <https://g20.org/g20-leaders-commenced-the-antalya-summit/>, Erişim tarihi: 30 Kasım 2015

¹³ C20 Türkiye, "C20 Türkiye Vergi Adaleti Politika Belgesi", Eylül 2015, <http://www.c20turkey.org/uploads/C20PolicyPaperOnInternational%20TaxationTR.pdf>, Erişim tarihi: 01.12.2015

- Sistemin dijital olması sebebiyle bilgi teknolojisi alt yapısının nasıl ve kimler tarafından oluşturulacağı;
- Sistemin siber saldırılara karşı nasıl kontrol altında tutulacağı;
- Kişisel verilerin hangi koşullarda ve nasıl korunacağı;
- Bilhassa gelişmekte olan ülkelerin sistemi uygulayabilmesi için yeterli kaynağa nasıl ulaşacağı gibi konuların netlik kazanmaması konuya şüpheyile yaklaşanların sayısını artırmakta.

Son olarak, OBD'nin yürürlüğe girip küresel finans sisteminde işleyen bir mekanizma haline gelmesiyle, vergi kaçakçılığıyla mücadelede etkin bir araç olarak kullanılmasının yanı sıra yolsuzluk ve kara para aklama gibi çözüm bekleyen küresel sorunların çözümüne katkı sağlayacak. Yukarıda belirtilen hususlara netlik kazandırılmasıyla, OBD'den elde edilmek istenen başarı daha kapsamlı ve sürdürülebilir olacaktır.